

Timo Karhula, tutkija, MTT Taloustutkimus:

Kotimaisia valkuaiskasveja pellolle ja rehuksi siipikarjalle, kannattaa vai ei?

Rehu on suurin yksittäinen kustannuserä siipikarjantuotannossa, sillä sen osuus tilan tuotantokustannuksesta on 40 %:n tietämällä, mutta muutuvista kustannuksista rehujen osuus voi olla 60 %:n paikkeilla tai enemmänkin. Rehun hankinta on näinä aikoina hyvin kallista ja eritoten valkuaisrehu maksaa. MTT:ssä on etsitty OMAVARA-hankkeessa keinoja kotimaisen kasviperäisen rehuvalkuaisen omavaraisuuden parantamiseksi. Hankkeessa on selvitetty erilaisia siipikarjan ruokintakäytäntöjä ja kotimaisten valkuaiskasvien taloudellista kilpailukykyä sekä pellolla että rehuna.

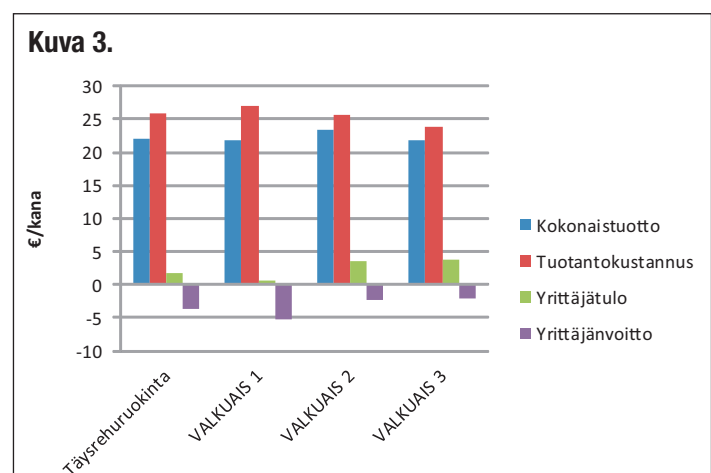
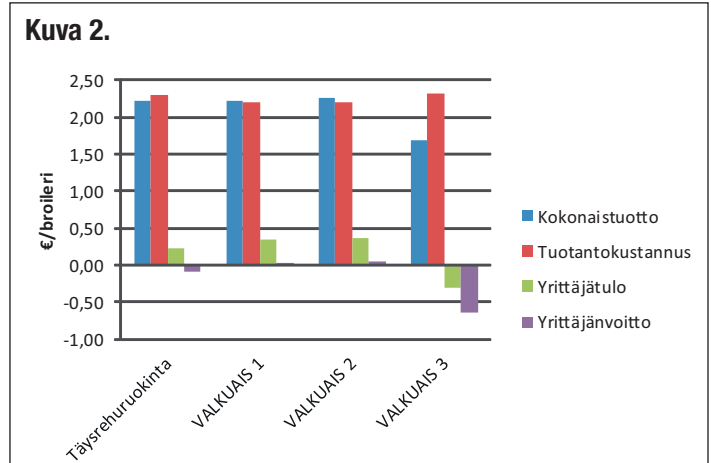
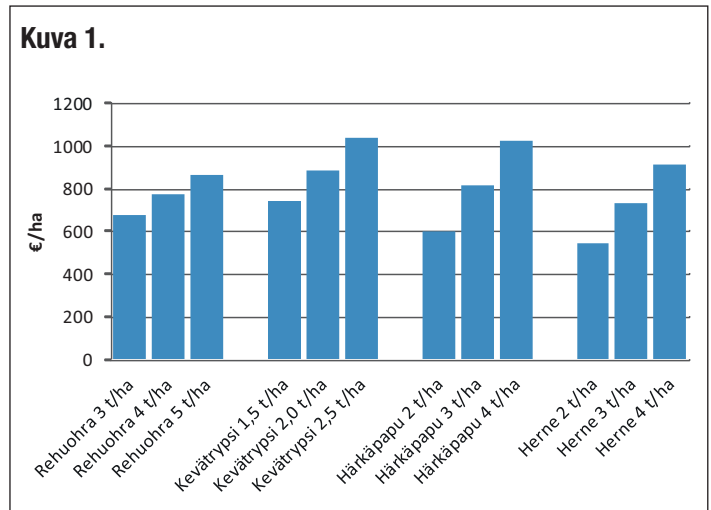
Kotimaisen kasviperäisen rehuvalkuaisen tulisi olla edullista, taloudellisesti kilpailukykyistä viljellä ja vielä sopia siipikarjan rehuksikin. Nämä ovat pääperiaatteet kilpaillaessa soijaa vastaan. Hyviä kotimaisia valkuaiskasveja siipikarjantuotantoa ajatellen ovat herne, härkäpapu, rypsi ja rapsi. Siipikarjalla soijan korvaaminen kokonaan kotimaisella valkuaisrehulla on haastavaa ja käytännössä edellyttää rehujen tilasekoit-

tusta. Käsittääkseni kanoilla soijaa ei voida kokonaan korvata kotimaisella valkuaisrehulla, mutta broilereilla tämän pitäisi onnistua, mutta erinäisiä ongelmia tähänkin liittyy.

Viljelyn kustannukset avainasemassa

Käytännön viljelijät tietävät, millaiset vaatimukset ja odotukset ovat, jos alamme viljellä valkuaiskasveja pelloilamme. Ensimmäisenä kompastuskivenä on heikompi satovarmuus, joten nollasatovuodet tulevat mieleen ensimmäisenä. Herneen viljelyvarmuus on jo jonkin verran parantunut kasvinjalostuksen ansiosta, mutta satoriskin pitäisi olla pieni kaikkien valkuaiskasvien osalta; viljelijät ovat tyypillisesti riskinkarttasia. Pelkästään taloudellisesti ajateltuna herne, härkäpapu ja rypsi voivat antaa rehuohraa suuremman katetuoton peltoviljelyssä, mikäli niiden sato ja tuottajahinta ovat riittävät (kuva 1).

Toisena kompastuskivenä on korkea siemenkustannus herneellä ja härkäpavulla, siemenet maksavat äkkiä enemmän kuin lannoitteet. Rypsinviljelyä rasittaa taas korkea lannoituskustannus. Osaltaan kustannuksiin vaikuttavat kiinteät kustannukset; pahimmillaan ne ovat täysimääräiset vaikka satoa ei saataisi laisinkaan. Kolmantena kompastuskivenä ovat meidän viljelyolosuhteemme: kasvukauden pituus ei vain riitä valkuaiskasvien viljelyyn joka puolella Suomea ja kasvukausia on vielä olo-

suhteiltaan kaikenlaisia.

Herne ja härkäpapu ovat viljelykierrossa hyviä esikasveja, sillä ne vähentävät typ-

pilannoituksen tarvetta seuraavana vuonna noin 20 kg/ha (noin 30 €/ha). Rypsilä esikasvivaikutus näkyy vä-

hentyneenä muokkaus- ja kasvinsuojelutarpeena seuraavana vuonna (noin 50 €/ha). On myös muistettava, että viljelykierrossa viljoista voidaan saada suurempia satoja valkuaiskasvien jälkeen, esimerkiksi 300 kg/ha enemmän satoa hehtaarilta antaa noin 50 € lisää myyntituloa. Toisaalta valkuaiskasvien viljelyä rajoittaa se, että niitä suositellaan viljeltäväksi samalla lohkolla vain kerran 35 vuodessa.

Kotimaista valkuaisrehun sekaan

Kotimaisen kasvivalkuaisrehun sekoittamisesta siipikarjanrehun sekaan tein erinäisiä laskelmia sekä broilerinettä kananmunantuotannolle. Kotimainen valkuaisrehu korvaa laskelmissa joko kokonaan tai osin tuontivalkuaisen (soijan). Broilerintuotannossa ruokintavaihtoehdot perustuvat herneeseen, härkäpapuun ja/tai rypsirouheeseen, kananmunantuotannossa tuontivalkuaisrehun korvaavat osin herne, härkäpapu tai lupiini.

Kotimaisten valkuaisrehujen käyttö siipikarjatiloilta tuo jonkinlaisia kustannussäästöjä laskelmissa käytetyillä hintasuhteilla. Ongelmallista laskelmien tekemisessä on hintojen nopeat muutokset, tänään päivitetty hinnat ovat huomenna jo vanhoja. Rehujen ja niiden raaka-aineiden hintavaihtelut muuttavatkin tilannetta herkästi, joten myös tuottajan kannalta hintojen seuraaminen näinä aikoina on äärimmäisen tärkeää. Voidaan ajatella, että broilerintuotanto on herkin hintamuutoksille, sillä muuttuvien kustannusten osuus tuotantokustannuksesta on suurempi kuin kananmunantuotannossa. Toisaalta broilerintuotannossa voidaan rehut vaihtaa, ainakin teoriassa, aina eränvaihdon yhteydessä,

koska tuotanto on paljon lyhytjänteisempää kuin kananmunantuotanto.

Kovin merkittäviä kustannussäästöjä siipikarjantuotannossa ei saada käyttämällä kotimaisia valkuaisrehuja, jos tuotanto ei samalla tehostu. Joissain ruokintakokeissa broilereilla on saavutettu suurempia teuraspainon kasvuja ja osin lyhyemmässä ajassa kuin täysrehuruokinnalla. Kuvassa 2 on verrattu kotimaiseen valkuaisrehuun perustuvia vaihtoehtoja täysrehuruokintaan. Kaksi ensimmäistä kotimaiseen valkuaisrehuun perustuvaa vaihtoehtoa (Valkuais 1 ja Valkuais 2) ovat hieman täysrehuruokintaa kannattavampia vaihtoehtoja, mutta kolmannelta vaihtoehdosta (Valkuais 3) nähdään hyvin, mitä tapahtuu, jos tuotanto ei samaan aikaan tehostu. Kannattavuus voi jäädä tällöin täysrehuruokintaa alhaisemmaksi.

Kanapuolella munantuotanto ei ole ruokintakokeissa lisääntynyt sinänsä kovin merkittävästi käytettäessä kotimaisia valkuaisrehuja. Mutta jonkinlaisia kustannussäästöjä tälläkin puolella on saatavissa, jos hinnat vain ovat otolliset ja tuotantotulokset pysyvät vähintään täysrehuruokinnan tasolla. Kuvassa 3 on kaksi taloudellisesti hyvää ja yksi huonompi vaihtoehto. Heikoimmin kannattavassa vaihtoehdossa (Valkuais1) kotimaisen valkuaisrehun osuus on melko suuri (86 %) kokonaisvalkuaisrehumäärästä ja sen saanti perustuu pääasiassa herneeseen. Myös munantuotanto on vaihtoehtoista alhaisin, 59 g/vrk. Herneen hinnan pitäisi tässä vaihtoehdossa laskea noin 200 €/t, jotta se päihittäisi täysrehuruokinnan. Kahdessa täysrehuruokintaa kannattavammassa vaihtoehdossa kotimaisen valkuaisrehun määrä on paljon alhaisempi kuin ensimmäisessä vaihtoehdossa, noin 30 % paikkeilla ko-

konaisvalkuaisrehumäärästä. Tämä näyttäisi olevan taloudellisesti ajateltuna mielekäs toimintatapa, soijaa käytettäisiin edelleen kotimaisen valkuaisrehun rinnalla.

Haasteita

Kasvinviljelytiloilla viljelykustannusten alentaminen ja satovarmuuden kasvattaminen ovat avaintekijöitä, hyvän hinnan lisäksi, kasviperäisen valkuaisomavaraisuuden lisäämiseksi. Siipikarjatiloilta käytännön ongelma kotimaisen valkuaisrehun käytössä on laadukkaiden rehujen saatavuus ympäri vuoden ja rehujen soveltuvuus tilojen ruokintamenetelmiin.

Valkuaisomavaraisuuden lisääminen edellyttää kokonaisvaltaisia ratkaisuja tiloilla ja koko tuotantoketjussa. Viljelykierto ja rehut on suunniteltava uudestaan kotimaisten valkuaiskasvien pohjalta ja markkinoilla tulisi olla saatavissa toisiaan täydentäviä rehuosuuksia, jotta rehu olisi mahdollisimman edullista ja koostumukseltaan siipikarjalle sopivaa. Lisäämällä tilojen välistä yhteistyötä voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin erikoistumis- ja mitatakaavaetuja sekä kasvinviljely- että kotieläintiloilla, mutta tämä taitaa olla vain tutkijan haave?! □

Tulevia tapahtumia

Baltia-Suomi siipikarjakongressi (WPSA) pidetään 6.–7.6.2013 Helsingissä Presidentti-hotellissa. Paikalle odotetaan Baltian maista ja Venäjältä siipikarja-alan asiantuntijoita ja alan toimijoita. 6.6. illalla Get together illallinen ja varsinainen kongressipäivä on 7.6. klo 9.00–16.00. Ohjelma tulee www.siipi.net sivulle heti sen valmistuttua.

Siipikarjan hyvinvointikongressi pidetään 17.–20.6.2013 Ruotsissa Uppsalassa. Lisätietoa <http://www-conference.slu.se/poultrywelfare2013/>

Farmari maatalousnäyttely pidetään Seinäjoella 3.–6.7.2013. Lisätietoa <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/farmari>

Pohjoismaiset siipikarjapäivät pidetään Suomessa, Helsingissä 7.–8.11.2013.

lisätietoja: lea.lastikka@siipi.net